

Către Consiliul Uniunii Naționale a Barourilor din România

În atenția D-lui Președinte Traian Briciu,

MEMORIU

cu privire la

NECESITATEA MODIFICĂRII REGLEMENTĂRII AVOCATURII PRO BONO ÎN ROMÂNIA

În numele Centrului de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului - ACTEDO, inițiator al centrului de asistență juridică Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului, vă prezentăm câteva argumente în favoarea proiectului de modificare a art. 30 din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, proiect inițiat de domnul avocat Dan Chertes, consilier în Baroul Cluj. Considerăm că această modificare ar permite avocaților să presteze activități juridice pro bono în România cu mai multă ușurință și ar înlătura limitările aduse acesteia prin Norma metodologică nr. 1 privind procedura aplicării prevederilor art. 71 alin. (2) din Legea nr. 51/1995.

Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului este un centru de asistență juridică pro bono specializat în domeniul drepturilor omului, care are ca scop facilitarea accesului la justiție al grupurilor vulnerabile din România. În cei aproape 6 ani de activitate (din decembrie 2014) am reușit să facilităm accesul la justiție a peste 200 de beneficiari (copii cu dizabilități, persoane afectate de violență domestică, persoane de etnie romă, persoane cu boli cronice etc.), punându-i în legătură directă cu avocați pro bono din mai multe regiuni ale țării, ca urmare a colaborării eficiente dintre ACTEDO și aceștia. În tot acest timp, am constatat că există o nevoie semnificativă de a asigura servicii juridice minime, în mod gratuit, pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, dat fiind faptul că multe dintre acestea nu pot beneficia de sistemul de ajutor public judiciar existent la ora actuală în România. Momentan, proiectul nostru poate asigura doar o mică parte din cererea crescândă de servicii de asistență juridică pe care am observat-o în urma activității desfășurate.

I. Compatibilitatea proiectului de modificare cu celelalte norme legale și statutare

Modificarea legislației profesiei în sensul facilitării avocaturii pro bono a mai fost dezbătută în trecut în cadrul organelor de conducere, iar la acel moment s-au expus mai multe puncte de vedere și argumente în defavoarea modificării. Credem că proiectul inițiat de domnul avocat Dan Chertes propune o soluție echilibrată, care oferă avocaților opțiunea de a-și exercita profesia în interes public prin preluarea de cauze în regim pro bono, dar care oferă

și suficiente pârghii de control astfel încât această practică să nu fie deturnată în scopuri contrare principiilor și deontologiei profesiei.

Astfel, considerăm că noua reglementare este compatibilă cu prevederile statutare care interzic avocatului activitățile de complezență, în scopul de a se face plăcut publicului, magistraților sau clientului, mențiunile referitoare la valoarea serviciilor, gratuități, dar și cu prevederea ce impune menționarea onorariului în cuprinsul contractului de asistență juridică. Simpla posibilitate legală a avocaților de a furniza ocazional servicii pro bono nu înseamnă că aceștia ar putea încălca celelalte prevederi legale și statutare ale profesiei. Activitatea pro bono a avocatului va respecta normele deontologice aplicabile oricărei alte activități specifice profesiei, va respecta normele privind publicitatea, deci se exclude posibilitatea ca un avocat să preia anumite cauze pro bono doar pentru a crea o impresie bună publicului sau magistraților, fiindcă aceștia nu ar fi dispune în mod automat de această informație.

În ceea ce privește obligativitatea menționării onorariului în contract, credem că această prevedere permite și menționarea valorii 0 (zero), sau menționarea sintagmei pro bono care să aibă un sens echivalent, onorariul fiind până la urmă un drept de care avocatul poate să dispună. Mai mult, până și actuala reglementare care condiționează acordarea asistenței juridice cu titlu gratuit de acordul decanului Baroului presupune încheierea unui contract de asistență juridică cu onorariu zero.

II. Oportunitatea modificării

Dată fiind apropierea sistemului francez și arhitecturii profesiei de avocat în legislația franceză de sistemul și legislația română, am sugerat și în memoriul din 2017¹ urmărirea modelului lor de reglementare a avocaturii pro bono. Forma prin care avocaților le este permisă practicarea de activități neremunerate, în regim voluntar (*aide à l'accès au droit*), se desfășoară într-adevăr sub coordonarea barourilor, dar nu presupune acordul decanului baroului pentru fiecare beneficiar în parte. Este încurajată colaborarea cu asociații ce oferă servicii de sprijin (Droits d'Urgence, Pro Bono Lab), colaborarea cu instituții ale statului, toate acestea fiind activități ce presupun multă organizare și angrenarea unor resurse de care dispun doar organisme precum Barourile.

Legislația actuală prin care se condiționează acordarea de asistență juridică gratuită de obținerea acordului decanului Baroului ar îngreuna excesiv orice astfel de activități de amploare, fiindu-i fizic imposibil unei singure persoane (decanului) să verifice și să aprobe un număr mare de dosare într-o perioadă scurtă.

Considerăm că este relevant să amintim aici și Apelul adresat decanilor Barourilor și reprezentanților Barourilor în Consiliului U.N.B.R., adoptat de Comisia permanentă în data

---

¹ Memoriul ACTEDO din 2017 poate fi accesat aici: <http://actedo.org/wp-content/uploads/2017/06/Memoriu-ACTEDO-Reglementare-pro-bono-2017.pdf>

de 6 octombrie 2018, intitulat Pledoarie pentru Avocatura Pro Bono². Prin acesta se declara, la nivel de principiu, angajamentul față de serviciul juridic *pro bono*, ca parte integrantă a profesiei, se încuraja includerea de informații în acest sens în programele de formare inițială și continuă a avocaților, iar Barourile erau încurajate să organizeze și să sprijine activități pro bono. Totodată, pentru o argumentare detaliată în favoarea avocaturii pro bono recomandăm documentul de poziție „Avocatura pro bono – indicator al funcționării profesiei într-o democrație reală”, redactat de ACTEDO, Centrul de Resurse Juridice și Salvați Copiii în 2015.³

Această schimbare de optică este una lăudabilă și bine venită din punctul nostru de vedere, dar credem că legislația trebuie eficientizată pentru a permite atingerea scopurilor enumerate mai sus. Astfel, modificarea legislației în sensul eliminării acordului decanului Baroului pentru cazurile pe care avocații doresc să le preia din proprie inițiativă ar putea fi oportună, urmând ca implicarea și supervizarea Baroului să fie necesară doar pentru activitățile de o anvergură mai mare, activități ce ar presupune implicarea unui număr mare de avocați și parteneriate cu asociații și instituții ale statului.

Un alt argument pe care dorim să îl expunem în susținerea modificării este cel al gradului redus de risc de fraudă pe care l-ar presupune activitatea pro bono în formula propusă. Limitând sfera celor care pot beneficia de astfel de servicii din partea unui avocat întâi la persoane apropiate (soț, partener de viață, rude până la gradul 4, toate fiind calități verificabile), apoi la persoane care fac parte din grupuri vulnerabile și nu dețin mijloacele materiale pentru a achita onorariul, se implementează niște pârgii de control. Avocatul are libertatea de a aprecia conform propriei conștiințe și în baza datelor ce îi sunt prezentate dacă persoana care îi solicită asistență pro bono se încadrează în a doua categorie.

Riscul de fraudă poate interveni aici în situația în care avocatul ar face o apreciere greșită, fiind eventual indus în eroare de beneficiar, dar chiar și în acest caz prejudiciul s-ar răsfrânge doar asupra patrimoniului avocatului respectiv, nu ar afecta profesia de avocat în sine. Totuși, norma prevede suficientă libertate pentru a-i permite avocatului să efectueze demersuri și cercetări pe care le consideră necesare tocmai pentru a preveni astfel de situații.

Mai mult, prin introducerea criteriului ca persoana să se afle în dificultate, conform dovezilor prezentate, și prin excluderea persoanelor juridice din lista celor ce pot beneficia de asistență juridică pro bono, credem că se oferă suficiente garanții pentru a considera alte riscuri de fraudă ca fiind reduse, contractele de asistență juridică pro bono fiind și ele supuse

---

² Documentul poate fi accesat aici <http://www.unbr.ro/publicam-apelul-adoptat-de-comisia-permanenta-la-6-octombrie-2018-cu-majoritate-de-voturi-adresat-decanilor-si-reprezentantilor-barourilor-in-consiliului-unbr-pentru-dezbatere-si-analiza-de-catr/>

³ Documentul este disponibil la http://actedo.org/wp-content/uploads/2015/12/AVOCATURA-PRO-BONO_fin.pdf

acelorași verificări (de exemplu de către organele fiscale) la care sunt supuse contractele clasice de asistență juridică.

III. Criterii de delimitare a grupurilor sociale vulnerabile

În această ultimă secțiune dorim să evidențiem faptul că atât legislația română, cât și alte instrumente de analiză statistică, pot fi utile în determinarea persoanelor ce aparțin unor grupuri vulnerabile. Astfel, avocații au la dispoziție criterii legale pe care să le poată corobora cu art. 30 din Legea nr. 51/1995.

În primul rând, art. 113 alin. (2) din Noul Cod de procedură penală instituie o prezumție de vulnerabilitate în cazul victimelor copii, victimelor care sunt în relație de dependență față de autorul infracțiunii, victimelor terorismului, ale criminalității organizate, ale traficului de persoane, ale violenței în cadrul relațiilor apropiate, ale violenței sexuale sau ale exploatării, victimelor infracțiunilor săvârșite din ură și victimelor afectate de o infracțiune din cauza prejudecăților sau din motive de discriminare care ar putea avea legătură în special cu caracteristicile lor personale, victimelor cu dizabilități și victimelor care au suferit un prejudiciu considerabil ca urmare a gravității infracțiunii.

În al doilea rând, Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității, pe lângă normele propriu-zise care au fost transpuse în legislația noastră, cuprinde în preambul multiple explicații în ceea ce privește categoriile de victime și riscurile la care sunt expuse. Sunt importante de amintit în special Considerentele 38, 55 și 57.

Mai mult, este important să menționăm O.G nr. 137/ 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, care oferă în art. 4 o definiție generală a categoriei defavorizate (Articolul 4: „În înțelesul prezentei ordonanțe, categorie defavorizată este acea categorie de persoane care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită diferențelor identitare față de majoritate, fie se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare.”)

Nu în ultimul rând, credem că în analiza vulnerabilității unei persoane, avocatul ar putea face uz și de instrumente non-juridice, dar care sunt utilizate la scară largă și sunt de încredere, precum Eurobarometrul. Conform Eurobarometrului Special al Comisiei Europene din 2019⁴, 22% dintre români – cea mai mare proporție din toate statele membre UE – consideră că aparțin unei minorități, iar 16% din respondenții din România au afirmat că s-au simțit discriminați în ultimele 12 luni. Mai mult, 44% dintre români consideră discriminarea pe baza etniei ca fiind răspândită, această cifră crescând la 60% în privința romilor. Totodată, românii evaluează ca răspândită discriminarea bazată pe sex (44% dintre respondenți), orientare sexuală (45%), vârstă (49%), religie (43%) și dizabilitate (50%).

---

⁴ Eurobarometrul Special 493 al Comisiei Europene din 2019 poate fi accesat aici: https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2251_91_4_493_ENG.

În concluzie, considerăm că propunerea de modificare a legislației este una oportună, în spiritul principiilor profesiei, oferind garanții pentru prevenirea fraudei, și prin acest memoriu ne arătăm susținerea pentru acest proiect.

Cu deosebită considerație,

Raluca Alexa

Jurist și Membru asociat

Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO)

Cluj-Napoca, 14.07.2020

Organizații semnatare:

Centrul de Resurse Juridice (CRJ)

Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii (Romani CRISS)

Asociația ACCEPT

Uniunea Civică a Tinerilor Romi din România – UCTRR

Salvați Copiii

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC)

Centrul de Mediere și Securitate Comunitară (CMSC)

Romanian Women's Lobby

Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen (A.L.E.G.)

CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate

Societatea de Analize Feministe AnA

Asociația FRONT

Asociația Transcena

Centrul de Studii în Idei Politice (CeSIP)

Asociația MozaiQ LGBT

Asociația Artemis

Asociația pentru Promovarea Drepturilor Femeilor Rome – E-Romnja

Centrul FILIA